

ÖZBEKİSTAN CUMHURİYETİ - BASRA KÖRFEZİ ÜLKELERİ İKTİSADİ İŞBİRLİĞİ*

Muhammetcan TALİPOV**

Özbekistan, bağımsızlığını kazanmasından bu yana, her alanda önemli gelişmeler gerçekleştirdi. Bu gelişmelerin en önemlilerinden biri serbest pazar ekonomisine geçilmesidir. Bununla bazı ekonomik problemlerin kendi akışı içerisinde çözümlenmesi ve dünya ile ekonomik entegrasyonun sağlanması amaçlanmıştır. Bugün Özbekistan devlet sisteminde önemli değişiklikler görülmektedir. Örneğin, katı devletçilik, merkeziyetçilik yavaş yavaş terkedilmekte; dikey yönetim yataylaştırılmakta ve liberal ekonomiye geçilmektedir. Bu tarzdaki gelişmeler Özbekistan'ın dünya ile entegrasyonuna ve ekonomik gelişmesine de önemli katkılar sağlamaktadır. Özbekistan'ın gelişmesinde yakın ülkelerle ve Basra Körfezi ülkeleriyle olan ilişkisi birinci derecede rol oynayacaktır.

Suûdî Arabistan Krallığı, Birleşik Arap Emirlikleri, Bahreyn gibi ülkeler sosyal ve iktisadî gelişmeleri yönünde 1960'ların sonunda, 1970'lerin başında Batı'yla özellikle petrol merkezli çok ciddi ilişkiler kurdular ve hedeflerine aşağı yukarı ulaştılar.

XX. yüzyılın son 10 yılında "Arap Ülkeleri" terimi bu ülkelerin iktisadî yönden gelişmişliğini anlatmaya başladı. Son zamanlarda bu ülkelere petrol dolarlarının akması, söz konusu ülkelere iktisadî ve sosyal hayatı büyük ölçüde değiştirdi. Özbekistan'ın Basra Ülkeleri'yle ilişkilerini geliştirmesi her iki taraf açısından da fevkalâde yararlı olacaktır. İlişkilerin sağlam temellere oturtulmasıyla petrol dolarları Özbekistan'da yatırıma döntülecek ve bundan da her iki tarafın halkı istifade edecektir. Bu paranın Özbekistan'a girmesi Özbekistan için yeni iş yerleri, yeni fabrikalar, yeni teknolojiler vs.. demektir.

Özbekistan'ın bağımsızlığını kazanması Özbekistan için uluslar arası iktisadî ilişkilerde yeni kapıların açılmasına sebep oldu. Örneğin: Birleşik Arap Emirlikleri'nin "İbrakom FZE" şirketi Özbekistan'daki Sirderya vilayetinin "Beyaz Altın" pamuk ambarının %30,5 hissesini satın aldı. Şirket burada uluslar arası pamuk terminalini kurmak istemektedir. "Beyaz Altın ambarı Uz-Xlopkopromcqita (Özbekistan Pamuk Kooperatifi) nın kontrolü altındadır ve pamuk liflerini saklayan en büyük merkezlerden biridir. Ambar 50.000 ton pamuk lifi saklayabilecek 45

* Özbek Türkçesi'yle kaleme alınmış olan bu yazı Arş. Gör. Osman MERT tarafından Türkiye Türkçesi'ne aktarılmıştır.

** Taşkent Devlet Üniversitesi Şarkşinaslık Enstitüsü Öğretim Görevlisi.

depoya ve 65.120m² yere sahiptir. Ibrakom FZE şirketi depoları modernize etmek, yeniden yapılandırmak yolunda son derece güzel çalışmalar yapmaktadır. Söz konusu şirketin başlangıçtaki yatırımı 1.000.000\$'dır.

Şimdiye kadar pamuğun toplanması, nakliyesi, boşaltılması saklanması ilkel metotlarla yapılagelmiştir.

Özbekistan'da böyle uluslar arası bir terminalin kurulması, pamuğun tüketiciye sistemli ve sorunsuz bir şekilde ulaşmasını sağlayacaktır.

Ibrakom FZE şirketi, Ismir Group'un bir koludur ve yılda 1.000.00¹ tondan fazla pamuk işleme kapasitesine sahip, alanında dünyanın en büyük şirketlerinden biridir.

Körfez ülkeleriyle bugün için Özbekistan'ın ticarî ilişkileri oldukça düşük bir seviyededir. Örneğin: 1996 yılında Birleşik Arap Emirlikleri'nin Özbekistan'a ihracatı tüm ihracatının % 0,3 (13.770,6\$) ve ithalatı % 5,7 (2.691.027\$); Suûdî Arabistan'ın ihracatı % 0,2 (11.591\$), ithalatı % 0,3 (16.188\$)²dir. Son zamanlarda Özbekistan'ın bu ülkelerle olan ticarî ilişkileri daha da geriye gitmiştir.

Özbekistan ile Basra ülkeleri arasındaki ticarî ve kültürel ilişkiler yeterince arz ve talep, yeterince imkân olmasına rağmen istenilen seviyede değildir.

Bize göre bu ülkelerle petrol ve gaz üretiminde, tarım alanında, inşaat sektöründe, turizmde, ticarete vd. birçok alanda işbirliği yapılabilir. Bu alanlardaki ilişkilerin geliştirilmesi her iki ülke halkı için de son derece yararlı olacaktır.

¹ MKKX (Uluslar Arası Pamuk Danışma Komitesi)

² Özbekistan Cumhuriyeti'nin 1996-1997 Sosyal İktisadi Göstergeleri.